

Тернопільський національний економічний університет
**УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА В
УМОВАХ КРИЗИ**

Домінуюча роль зовнішніх чинників у формуванні економічної стійкості підприємства обумовлюється дуалістичною природою ринкових відносин, яка проявляється у розширенні прав та економічної свободи суб'єктів господарювання з однієї сторони, та зростанні невизначеності стосовно можливих тенденцій розвитку економічної системи з іншої. Саме нестабільний характер зовнішнього середовища, який визначається постійними коливаннями макроекономічних показників та періодичними проявами фінансових криз, вимагає пошуку нових способів забезпечення стійких позицій виробників, спрямованих на оптимізацію виробничого процесу та мінімізацію витрат, забезпечуючи при цьому високі якісні характеристики товарів та послуг.

Основна задача управління економічною стійкістю в сучасних умовах господарювання полягає у досягненні підприємством оптимального співвідношення між бажаними темпами економічного зростання та можливостями відтворювального процесу. Практика реалізації концепції сталого розвитку підприємства дозволяє виділити два основні підходи до управління економічною стійкістю:

- класичний підхід – базується на твердженні, що підприємство функціонує у динамічному середовищі, яке характеризується складним комплексом причинно-наслідкових зв'язків факторів впливу на діяльність суб'єктів господарювання. Таким чином, основне завдання в системі управління економічною стійкістю підприємства полягає у необхідності самозбереження та забезпечення подальшого розвитку за рахунок власних або залучених ресурсів в умовах мінливості зовнішнього середовища.

- адаптивний підхід, який базується на положеннях теорії спіральності розвитку підприємства. Процес порушення досягнутих у певному періоді рівноваг постійно змінюється процесами встановлення нових, закладаючи при цьому можливості для подальшого розвитку підприємства на більш високому та якісно новому рівні розвитку. Ефективність системи управління економічною стійкістю визначається набором адаптивних інструментів та вчасністю реакцію на потенційні загрози існуванню підприємства.

Узагальнюючи означені підходи, можна зробити висновок, що механізм управління економічною стійкістю підприємства передбачає формування динамічної бізнес-структури, яка здатна вести неперервну у часі та економічно успішну щодо досягнення поставлених стратегічних цілей діяльність в умовах постійного впливу факторів зовнішнього середовища, зберігаючи при цьому ознаки цілісності і рівноваги соціально-економічної системи.

Слід відмітити, що хоча підприємство не в силі відмежуватися від дії чинників зовнішнього середовища, проте вони не виступають безпосередньою причиною втрати економічної стійкості, а є лише джерелом збільшення його поточних витрат.

Необхідність регулювання рівня економічної стійкості обумовлена як необхідністю стимулювання її підвищення, так і необхідністю нейтралізації негативних впливів ринкового середовища на діяльність системи. Основною умовою досягнення стану економічної стійкості є одержання оптимальної величини прибутку, достатнього для подальшого розвитку підприємства на основі самофінансування і формування власного оборотного капіталу в розмірах, які дозволяють забезпечити високі темпи збільшення обсягів реалізації на рівні не нижчому, ніж у конкурентів. Саме тому, проблема управління економічною стійкістю підприємства лежить у площині ефективності фінансових потоків, яке виражається постійним перевищенням одержаних доходів над витратами і вільним маневруванням грошових коштів шляхом їх раціонального використання.

Економічна стійкість безпосередньо проявляється у реакції підприємства на зовнішні впливи та визначається його здатністю ефективно виконувати поставлену системну функцію в умовах мінливого бізнес-середовища. Саме характер відносин виробничої системи та зовнішнього середовища виступає своєрідним критерієм оцінки досягнутого рівня економічної стійкості. При цьому доцільно виділити такі типи стійкості підприємства:

1) активна – властива підприємствам, які здійснюють суттєвий вплив на протікання процесів у зовнішньому середовищі, при цьому забезпечуючи власне зростання та поступальний розвиток;

2) реактивна – характерна підприємствам, які зберігають основні параметри своєї діяльності в умовах зовнішніх впливів, не змінюючи існуючої організаційної структури;

3) адаптивна – передбачає організаційні зміни у діяльності підприємства у відповідь на зовнішні подразники;

4) превентивна – відбуваються зміни у функціонуванні підприємства в очікуванні настання несприятливих подій у зовнішньому середовищі, тобто, система набуває принципово нових ознак до настання негативних впливів.

Таким чином, в основі механізму формування економічної стійкості має бути закладена модель активного розвитку, яка спрямована на пошук конкурентних способів реалізації стратегічних цілей підприємства за рахунок використання можливостей власного потенціалу та забезпечення відповідності внутрішніх бізнес-процесів динаміці потреб макросередовища. Реалізуючи означену тактику управління економічною стійкістю в умовах динамічного середовища, підприємство створює так званий запас міцності, наявність якого значно полегшує процес превентивного розвитку та свідчить про можливість застосування принципів адаптивного управління, що досить актуально в кризових умовах.

На основі проведених досліджень слід відмітити, що кризові явища у діяльності підприємства виступають одночасно як загрози його існуванню, так і закономірностями та необхідною умовою його розвитку. Саме тому чітке розумінні ролі кризових процесів у формуванні економічної стійкості дозволить мінімізувати можливі збитки від реалізації дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища та реалізувати активну політику управління розвитком підприємства.